

JEDNOTKY HASIČSKÉHO ZÁCHRANNÉHO SBORU PODNIKU V PRŮMYSLOVÝCH AREÁLECH

Miroslava Nejtková¹

ABSTRAKT

Príspevek se zabývá problematikou požární bezpečnosti průmyslových areálů z pohledu řešení mimořádné události typu požár. V příspěvku je jedna oblast zaměřena na problematiku provozovatelů v průmyslových areálech a provozovatelů, kteří mají povinnost zpracovat dokumentaci zdolávání požáru, a to z pohledu výkonu státního požárního dozoru. Druhá oblast příspěvku se zabývá procesem zřizování a rušení jednotek hasičského záchranného sboru podniku ve velkých průmyslových areálech.

Klíčové slová:

Průmyslový areál, jednotka hasičského záchranného sboru podniku, státní požární dozor, dokumentace zdolávání požárů, posouzení požárního nebezpečí

ABSTRACT

Industrial fire fighter units

The article deals with fire safety of industrial sites from the perspective of solving an emergency type of fire. One part of the article focuses on the entrepreneurs of the industrial sites and entrepreneurs who have an obligation to process documentation concerning fire emergencies from the perspective of the State fire supervision. The second area of article deals with the process of establishment and dissolution of industrial fire fighter units.

Key words:

Industrial site, industrial fire fighter unit, State fire supervision, documentation concerning fire fighting, fire risk assessment

¹ Miroslava Nejtková, Ing., Ministerstvo vnitra – Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru České republiky, Institut ochrany obyvatelstva

1 RIZIKA PRŮMYSLOVÝCH AREÁLŮ

Časté požáry v průmyslových areálech nás stále častěji nutí klást si otázku, zda tyto areály jsou z pohledu požární ochrany bezpečné. V předchozích letech bylo obvyklé, že provozovatel průmyslového areálu byl zároveň i majitelem. Dnes jsou areály vlastníky často pronajímány po částech. Provozují v nich činnosti s různou mírou požárního nebezpečí i desítky podnikatelských subjektů. Tyto podmínky se navíc mění v souvislosti s častou obměnou podnikatelských subjektů a jimi provozovaných činností. To má následně dopad nejen na zajišťování povinností v oblasti požární prevence, ale i na provádění zásahu jednotkami požární ochrany v případě vzniku požáru nebo jiné mimořádné události. V letech 2009-2010 Hasičský záchranný sbor (dále „HZS“) České republiky provedl požární kontroly u provozovatelů v prostorách bývalých průmyslových, zemědělských, vojenských a obdobných areálů. V těchto areálech bylo provedeno 1 854 požárních kontrol a celkem zjištěno 6 291 závad [1]. Důležitým výstupem z těchto požárních kontrol bylo zjištění, že mnozí nájemci jsou závislí na dodávkách elektřiny, vody a plynu od pronajímatele. Dále nemají znalosti o stavbách a neví, jak se chovat při haváriích. Mnozí z nájemců snad i hřeší na to, že jsou „malí provozovatelé“ (mají pronajaté pouze části budov nebo jen několik objektů) a že HZS kraje nebude u nich provádět výkon státního požárního dozoru. Dochází tedy mylně k názoru, že nemusí plnit žádné povinnosti na úseku požární ochrany. Celkem bylo zkontrolováno 915 činností bez zvýšeného požárního nebezpečí, 1 828 činností se zvýšeným požárním nebezpečím a čtyři činnosti s vysokým požárním nebezpečím. Pouze u necelé pětiny požárních kontrol nebyly shledány závady. Nejčtenějšími závadami byly neplatné či, neprovedené revize a kontroly elektrorozvodů, plynu, bleskosvodů, případně neodstraněné závady (15%). Provozovatelé nevytvořili podmínky pro hašení požárů a záchranné práce (14%), neměli provozuschopné či správně umístěné hasicí přístroje, ale častou závadou byl i jejich nedostatečný počet (12%).

Z výsledků požárních kontrol je zřejmé, že provozovatelé v těchto areálech nejsou připraveni na hašení požárů či nepřipravují podmínky pro záchranné práce. Je méně pravděpodobné, že budou schopni i uhasit požár v jeho první fázi požáru, neboť nejsou vybaveni hasicími přístroji. Majitelé pronajímají části společných hal dalším podnikajícím subjektům, provádí různé menší či větší změny dispozic v objektech, dochází ke změnám užívání těchto objektů. To, že tato skutečnost je běžnou praxí dokládá i zjištění při požárních kontrolách, kdy v 11% ze všech požárních kontrol byly shledány odchylky od schváleného provedení stavby nebo jejího užívání a byly předány podněty příslušným stavebním úřadům. Problematika využívání velkých hal více subjekty, či provozování různých činností s různou měrou požárního rizika má vliv i na šíření vzniklého požáru, ohrožení jak přítomných zaměstnanců, tak zasahujících jednotek požární ochrany. Je zřejmé, že pokud přijedou jednotky požární ochrany bez předchozí znalosti poměrů v areálu, zásah pro ně bude složitější, než pokud je v areálu zřízena požární jednotka.

2 ZŘIZOVÁNÍ JEDNOTEK HASIČSKÉHO ZÁCHRANNÉHO SBORU PODNIKU

S rozdělením areálů taktéž souvisí zřizování, resp. rušení jednotek hasičského záchranného sboru podniku (dále jen „HZS podniku“). Většina laické veřejnosti se domnívá, že jednotky HZS podniku se zřizují pro celé areály. Domnívají se, že pokud v devadesátých letech 20. století jednotka v areálu byla, tak i nyní, když v areálu provozují různí provozovatelé stejné nebo téměř stejné činnosti, musí být tato jednotka stále zřízena. V případě zřizování či rušení jednotek HZS kraje se vždy musíme držet zákonné dikce. V tomto případě se jedná o zákon č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o požární ochraně“) [2]. V zákoně je stanoveno, že jednotku HZS podniku zřizuje za účelem provádění požárního zásahu, záchranných prací při živelních pohromách a jiných mimořádných událostech právnická osoba nebo podnikající fyzická osoba provozující činnosti se zvýšeným nebo vysokým požárním nebezpečím, kterou určí HZS kraje. Přitom HZS kraje vychází z výsledků posouzení požárního nebezpečí nebo dokumentace zdolávání požárů, která taktéž stanoví počet zaměstnanců HZS podniku a vybavení této jednotky na základě výsledků posouzení požárního nebezpečí nebo dokumentace zdolávání požárů. HZS kraje může určit, že právnická nebo podnikající fyzická osoba místo jednotky HZS podniku zřídí jednotku sboru dobrovolných hasičů podniku.

Co z toho tedy vyplývá? Jednotka HZS podniku se nezřizuje pro areál, ale zřizuje ji konkrétní právní subjekt. Jednotky požární ochrany zřizují na základě výsledků posouzení požárního nebezpečí provozovatelé činností s vysokým požárním nebezpečím, tzn. ne pro všechny činnosti (např. bytový dům o 15 a více nadzemních podlažích). Taktéž jednotku požární ochrany zřizuje provozovatel na základě výsledků dokumentace zdolávání požárů pro činnosti, u kterých nejsou běžné podmínky pro zásah. Tyto činnosti dále specifikuje § 18 vyhlášky č. 246/2001 Sb., o stanovení podmínek požární bezpečnosti a výkonu státního požárního dozoru (vyhláška o požární prevenci) [3].

Zákon také umožňuje zřídit společnou jednotku požární ochrany, avšak pouze mezi právnickými a podnikajícími fyzickými osobami, které jsou povinny zřídit jednotku požární ochrany. Může se jednat např. o dva provozovatele v jednom průmyslovém areálu, kteří oba mají povinnost zřídit jednotku požární ochrany, společně sdruží síly a prostředky, avšak za předem stanovených zákonných podmínek (například dodržení plošného pokrytí).

V případě, že HZS kraje určí zřízení jednotky sboru dobrovolných hasičů podniku namísto HZS podniku, je nutné si uvědomit, že tato jednotka je složena ze zaměstnanců právnické či podnikající fyzické osoby, kteří nevykonávají činnost v této jednotce požární ochrany jako své zaměstnání. Tito zaměstnanci musí absolvovat pravidelnou odbornou přípravu velitelů, strojníků či členů dle funkčního zařazení v jednotce, avšak nemohou trávit svoji pracovní dobu trvalou přípravou zlepšování svých schopností pro výkon v jednotce. Taktéž je rozdílná doba výjezdu jednotky, a to 10 minut namísto 2 minut u HZS podniku.

Jak již bylo uvedeno, jednotka HZS podniku se zřizuje na základě výsledků posouzení požárního nebezpečí nebo dokumentace zdolávání požárů. Z republikové statistiky můžeme zjistit celkový počet posouzení požárního nebezpečí [4].

Ze srovnání tabulky č. 1 a 2 je zřejmé, že rozhodně každý provozovatel činnosti s vysokým požárním nebezpečím nemá povinnost zřídit jednotku HZS podniku. Statistiky o počtu zpracovaných dokumentací zdolávání požárů se u HZS krajů nevedou, avšak jedná se o tisíce dokumentací zdolávání požáru ať již ve formě operativních karet nebo operativních plánů.

Tabulka č. 1 Počet schválených posouzení požárního nebezpečí v ČR v letech 2003-2010 [4]

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Počet PPN	417	435	461	480	478	517	545	560

Tabulka č. 2 Počet jednotek HZS podniku a jejich členů (bez vojenských jednotek) [4]

	2007	2008	2009	2010
Počet HZS podniku	93	94	94	89
Počet členů v HZS podniku	2350	1975	1962	2335

S jednotkou HZS podniku je taktéž svázána požární bezpečnost staveb. Na zvýšení požární bezpečnosti objektů mají vliv požárně bezpečnostní zařízení a opatření, mezi které patří i možnost zásahu jednotkami požární ochrany. V případě, že je zřízena jednotka HZS podniku v areálu, je vybavena dostatečným počtem sil a prostředků a je schopna zahájit zásah do 7 minut, je možné ji zařadit do časového pásma H1, a tedy i využít při splnění dalších podmínek snižující koeficient c [5,6]. Prostřednictvím koeficientu c je možné snížit požární riziko, zvětšit mezní rozměry požárního úseku či zvětšit mezní délku nechráněných únikových cest. Toto je nutné si uvědomit v případě rušení jednotek požární ochrany.

3 PROVOZOVATELÉ MAJÍCÍ POVINNOST ZPRACOVAT DOKUMENTACI ZDOLÁVÁNÍ POŽÁRŮ

Jednotky HZS podniku se zřizují na základě výsledků dokumentace zdolávání požárů [2]. Dokumentaci zdolávání požárů zpracovává provozovatel činností pro objekty a prostory, ve kterých jsou složité podmínky pro zásah nebo kde se provozují činnosti s vysokým požárním nebezpečím. A dále v některých případech na základě stanovení podmínek požární bezpečnosti i pro další provozované činnosti se zvýšeným požárním nebezpečím. Dokumentace zdolávání požárů je určena pro jednotky požární ochrany při zdolávání požáru a obsahuje především stanovení nejsložitější varianty požáru a výpočty pro stanovení sil a prostředků jednotek požární ochrany, popřípadě také stanovení požadavků na speciální hasební látky a postupy.

Provozovatel má povinnost vést dokumentaci v souladu se skutečným stavem, předložit ji příslušnému HZS kraje a jedno vyhotovení uložit u své jednotky HZS podniku (je-li zřízena, jinak na trvale dostupném místě). V letech 2008-2009 bylo vyhlášeno celorepublikové zaměření požárních kontrol na provozovatele, kteří mají povinnost zpracovat dokumentaci zdolávání požárů, kdy bylo zkontrolováno celkem 3 425 subjektů a bylo provedeno celkem 3 678 požárních kontrol. Během požárních kontrol

bylo zjištěno, že pouze v 30% nebyly zjištěny závady [7]. Celkově bylo zjištěno 7 562 závad, z nichž v 1 800 případech nebyla předložena nebo byla chybně zpracována textová část dokumentace zdolávání požárů a 1 086 v případě byla chyba v grafické části.

Dokumentace zdolávání požárů má sloužit jednotce požární ochrany (jak podnikové, tak státní). Bohužel při těchto požárních kontrolách byly zjištěny závady i v dokumentaci provozovatelů, kteří mají zřízenou jednotku HZS podniku. Tyto závady si můžeme vysvětlit třeba i tzv. provozní slepotou, kdy jednotka o nových skutečnostech ví (např. nové požárně bezpečnostní zařízení), avšak následně neprovede aktualizaci dokumentace. Prostřednictvím těchto požárních kontrol bylo zjištěno, že provozovatelé zapomínají na povinnost předložit aktualizovanou dokumentaci zdolávání požáru i u příslušného HZS kraje (aktuální dokumentace byla uložena pouze u HZS podniku). Tyto požární kontroly cíleně pomohly provést aktualizaci dokumentací zdolávání požáru, které byly uloženy u HZS krajů, také vyřazení dokumentace u již zaniklých subjektů či subjektů, které již dané činnosti neprovozují.

4 RUŠENÍ JEDNOTEK HASIČSKÉHO ZÁCHRANNÉHO SBORU PODNIKU A SBORU DOBOROVOLNÝCH HASIČŮ PODNIKU

Rušení jednotek HZS podniku také řeší zákon o požární ochraně. Právnícké osoby a podnikající fyzické osoby mohou zrušit dobrovolnou jednotku požární ochrany jen se souhlasem HZS kraje [2]. V případě, že je možné zrušit jednotku HZS podniku, HZS kraje vydává rozhodnutím souhlas se zrušením jednotky. A to, že vydání souhlasu není jen „od stolu“, je zřejmé i z toho, že HZS kraje provádí své šetření. Nejčastěji je provedeno formou požární kontroly, kdy kontroluje dokumentaci začlenění do kategorie činností se zvýšeným nebo vysokým požárním nebezpečím, stanovení organizace zabezpečení požární ochrany, posouzení požárního nebezpečí, dokumentace zdolávání požárů a taktéž fyzickou kontrolu pracovišť. Tento postup napomáhá pro správné rozhodnutí, zvážení, zda lze stávající jednotku HZS podniku zrušit. Tím, že jsou zkontrolovány provozované činnosti, zjistí se, zda má subjekt povinnost zpracovat dokumentaci zdolávání požáru, či posouzení požárního nebezpečí. Zjišťuje se ve stanovení organizace zabezpečení požární ochrany, zda nevyplýval požadavek na zpracování dokumentace zdolávání požárů. Předtím než je zpracována dokumentace požární ochrany, musí zpracovatel vyhodnotit podmínky požární bezpečnosti při provozovaných činnostech se zvýšeným nebo vysokým požárním nebezpečím. Vyhodnotí se místa, kde lze předpokládat vznik požáru, jeho šíření, stanoví se časové a prostorové parametry nejsložitější varianty požáru, potřebné síly a technické prostředky a hasební látky, případně speciální hasební látky. Z těchto výpočtů následně vyplývá, zda je požadavek na zřízení jednotky HZS podniku. HZS kraje následně teoretické výsledky ověřuje fyzickou kontrolou na pracovištích.

4 ZÁVĚR

Problematika provozování činností v areálech je velmi složitá, a to jak z pohledu provozovatelů, tak z pohledu možného zásahu jednotkami HZS kraje.

Z výsledků provedených požární kontrol vyplývá, že provozovatelé mnohdy nedbají svých povinností. Pro své zaměstnance nezabezpečují pracoviště s ohledem na snížení požárních rizik, pro jednotky požární ochrany nezabezpečují podmínky pro hašení požárů a záchranné práce.

Dokumentace zdolávání požárů, která má sloužit jednotkám požární ochrany (HZS krajů i podniků) mnohdy není vůbec zpracována, případně je-li zpracována, tak nebývá aktuální. Dokumentace zdolávání požárů je zpracována pro jednotlivé činnosti, ale již nepočítá z možností rozšíření požáru na okolní objekty, ostatních provozovatelů.

Provozovatelé mají snahu snížit své náklady na zaměstnance, techniku a proto se snaží i rušit jednotky HZS podniku. Využívání staveb v průmyslových areálech se značně liší od předchozího. Mění se dispozice, mění se používané látky, materiály, provozují se různé činnosti. Hasičský záchranný sbor při rozhodování o udělení souhlasu se zrušením jednotky HZS podniku nemůže rozhodovat na základě svých přání, aby jednotka byla dále zřízena a mohla sloužit pro celý areál, ale pouze na základě zákonných požadavků, tedy na základě výsledků z posouzení požárního nebezpečí a dokumentace zdolávání požárů. V tomto procesu rozhodování je také nutné řešit, resp. stanovit opatření v případě, když se s jednotkou požární ochrany počítalo při projektování stavby v rámci požárně bezpečnostního řešení.

Na několika v poslední době vzniklých požárech se ukazuje, že pokud je v areálu jednotka HZS podniku a zároveň ostatní provozovatelé s ní mají uzavřený smluvní vztah v oblasti prevence a represe, bývá požární prevence u těchto provozovatelů vyšší, než kteří jej neuzavřeli. Taktéž v případě vzniku požáru je prováděn požární zásah již v prvních fázích požáru, a tedy nedochází k tak velkým škodám na zdraví, majetku a životním prostředí.

LITERATURA

- [1] *Kontrolní činnost státního požárního dozoru v roce 2010* [online 02-04-2012] Dostupné na Word Wide Web: <<http://www.hzscr.cz/clanek/casopis-112-rocnik-x-cislo-4-2011.aspx?q=Y2hudW09Mw%3d%3d>>
- [2] zákon č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů
- [3] Vyhláška č. 246/2001 Sb., o stanovení podmínek požární bezpečnosti a výkonu státního požárního dozoru (vyhláška o požární prevenci)
- [4] *Statistické ročenky Hasičského záchranného sboru ČR* [online 02-04-2012] Dostupné na Word Wide Web: <<http://www.hzscr.cz/clanek/statisticke-rocenky-hasickeho-zachranneho-sboru-cr.aspx>>
- [5] ČSN 730802 Požární bezpečnost staveb – Nevýrobní objekty: květen 2009 Úřad pro technickou normalizaci, metrologii a státní zkušebnictví, 2009
- [6] ČSN 730804 Požární bezpečnost staveb – Výrobní objekty: únor 2010, Úřad pro technickou normalizaci, metrologii a státní zkušebnictví, 2010
- [7] *Kontrolní činnost státního požárního dozoru v roce 2009* [online 02-04-2012] Dostupné na Word Wide Web: <<http://www.hzscr.cz/clanek/casopis-112-rocnik-ix-cislo-4-2010.aspx?q=Y2hudW09Mw%3d%3d>>

Článok recenzoval:
prof. Ing. Anton Osvald, CSc.

